

1988

KAUPUNKISUUNNITTELUN KOMPLEKSIINEN HISTORIA

Mervi Ilmonen

Hall, Peter (1988). *Cities of Tomorrow. An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century*. Basil Blackwell, Oxford, UK & Cambridge, USA. 473s.1

Hall, Peter (2014). *Cities of Tomorrow. An Intellectual History of Urban Planning and Design since 1880*. WILEY/Blackwell, Oxford, UK & Malden, USA. 640s.

Peter Hall (1932–2014) kirjoitti noin 50 suunnittelua ja kaupunkeja koskevaa kirjaa ja yli 2000 lyhyempää tekstiä. Monet teoksista ovat suosittuja kurssikirjoja ja lähdekirjoja, kuten *London 2000* (1963), *The World Cities* (1984), *Great Planning Disasters* (1992) tai *Cities in Civilization* (1998).

Tunnetuin kirjoista on *Cities of Tomorrow*, joka on ollut Planetizenin ”suunnittelijan/urbanistin pakkolukemiston”² listalla lähes ilmestymisestäään alkaen 1988. Teoksen kokonaan uusittu neljäs painos oli Peter Hallin viimeisiä töitä ennen hänen kuolemaansa 82-vuotiaana heinäkuussa 2014. Painosten sisällysluetteloja vertaamalla voi havaita, että erityisesti kahta viimeistä lukua *The City of Enterprise* ja *The City of the Permanent Underclass* on päivitetty. Myös kuvien määrä on lisääntynyt: Pudong ja La Defense eivät vielä olleet merkittäviä alueita kirjan ensi-ilmistymisen aikaan. Planetizenissa ei olla väärässä. *Cities of Tomorrow* kuuluu jokaisen kaupunkitutkijan ja -suunnittelijan lukemistoon sen sisältämän mykistävän tietomäärän ja kulttuurihistorian vuoksi. Teoksen pitämistä hyllyssä puoltaa kirjallisuusluettelokin, johon on listattu noin 1400 merkittävää teosta yli sadan vuoden ajalta. Hall on myös charmikas ja ironinenkin kirjoittaja, mikä helpottaa järkäleen omaksumista.

Teos on laaja modernin kaupunkisuunnittelun historia 1800-luvun lopulta nykypäivään. Analysoimalla suuren määrän karttoja, tekstejä, tutkimuksia ja hallintodokumentteja Hall kertoo tarinan globaalien pohjoisten suunnittelun

¹ Arvio perustuu ensimmäiseen painokseen.

² Planetizen: Top 20 Urban Planning books of all time: <https://www.planetizen.com/books/20>

ideoista ja niiden tekijöistä. Sitaattien, suoran proosan ja kuvien avulla lukija saa näkymän sekä menneeseen että nykyiseen suunnittelun teoriaan ja käytäntöön. Hallin kertomuksen päähenkilöt ovat planningin ja designin ideat sekä miehet, jotka loivat ne. Hänen sankareitaan ovat tutut brittiklassikot, nuo varhaiset sosialistit ja maailmanparantajat: erityisesti Ebenezer Howard, mutta myös Patrick Geddes, Raymond Unwin ja Patrick Abercrombie.

Kirja koostuu 11:sta teemasta, joissa seurataan ideoita ja niiden esittäjiä. Temaattisuuden hyvä puoli on se, että se mahdollistaa yksittäisten lukujen ja asiakokonaisuuksien lukemisen itsenäisinä paloina, vaikka valinnan on kritisoitu aiheuttavan aikajärjestyksen osalta toistoa ja sekavuutta.

Hall aloittaa analyysin kaupunkien tilasta käyttämällä esimerkkinä neljää kaupunkia keskellä teollista vallankumousta, jotka ovat Lontoo, New York, Pariisi ja Berliini. Suunnittelua on dominoinut angloamerikkalainen näkökulma, joka on Hallinkin lähtökohta, mutta hän on tietomääränsä ja käytännön kokemukseensa vuoksi kansainvälisempi. Hän kuljettaa lukijaa Chicagosta Lontooseen, Chandigarhista Brasiliaan, Västeråsista ja Tukholman Tunnelbanasta Pudongiin. Kuten kaikki teollisen aikakauden kaupunkihistorian teokset, Hallkin aloittaa viktoriaanisten slummien kauhuista, jatkaa siitä utopioihin puutarhakaupungista ja aluekaupungista, siirtyy kiihtyvään kaupungistumiseen ja hajasijoittamiseen, edelleen monumenttien kaupunkiin ja City Beautiful -liikkeseen sekä pilvenpiirtäjäkaupunkiin ja palaa lopuksi alkuun luvussa The City of the Permanent Underclass: ratkaisemattomaan kaupunkiköyhyyteen, joka on siirtynyt viktoriaanisesta Englannista maapallon muille kolkille.

Kirja on enimmäkseen kuvaus, jossa esitellään käytäntöjä ja suuntauksia, mutta ei juuri avata niiden teoreettisia taustoja. Hall oli enemmän praktinen ja pragmaattinen maantieteilijä kuin abstraktien teoreettisten rakennelmien kehittäjä. Noiden ominaisuuksien vuoksi häntä oli vaikea sijoittaa poliittiselle kartalle. Vaikka hän oli Englannin sosiaalidemokraattisen puolueen perustajajäsen ja monien labourhallitusten asiantuntija, hän ei empinyt ryhtyä myöskään oikeistohallitusten neuvonantajaksi, erityisesti Thatcherin hallituksen. Tässä ominaisuudessa hän ehdotti ja sai toteutettua politiikkaa, jota vasemmistossa arvosteltiin, kuten verovapaita kehitysyhtiöitä Lontoon Docklandsin tapaisille taantuville kaupunkialueille.

Nämä ideat olivat ehkä lähtöisin hänen kiinnostuksestaan spontaaniin suunnitteluun. Petyttyään keskitettyyn top-down-suunnitteluun, hän kääntyi spontaanin kehityksen kannalle: reaktionä 1960-luvun lopun vahvaan keskusjohtoiseen suunnitteluun hän kirjoitti 1969 *New Societyyn* muutaman muun anarkismiin kallellaan olevan kaverinsa (Paul Barker, Cedric Price ja Reyner

Banham) kanssa manifestin ”Non-Plan: An Experiment in Freedom”³. Artikkelin, jonka kuvituksena oli supermarketteja, automaattipesuloita, huoltoasemia ja hampurilaispaikkoja, oli yritys horjuttaa uskoa keskitetyn suunnittelun ja designin rooliin kaupunkiympäristön muokkaamisessa. Kirjoittajat kyseenalaisivat asiantuntijoiden ohjauksen ja puolustivat ”non-planiksi” kutsumaansa lähestymistapaa, joka tarkoitti säätelyn poistamista, josta oletetusti seuraisi spontaania kaupunkikehitystä. ”Non-Planin” kirjoittajia viehätti tuolloin Yhdysvaltojen laissez-faire -kaupunkipolitiikka ja hajautuneet kaupungit, joissa yksityinen vapaus näytti yhdistyvän säätelemättömään markkinatalouteen. He ehdottivat, että Britanniassakin pitäisi perustaa kaupallisia vapaa-alueita, jotka rohkaisisivat vapautta, vitalisuutta ja spontaanisuutta, samanlaisia kuin Yhdysvaltojen keskilännessä.

Vaikka Hall palasi perinteisemmän, säädellymmän suunnittelun kannattajaksi, myös Cities of Tomorrow’ssa näkyy hänen ambivalentti ja pessimistinenkin suhteensa suunnitteluun, jota selittää hänen näkemyksensä suunnittelun tehtävästä. Hall ajattelee, että suunnittelun ydin on visio sosiaalisesta reformista, eivät byrokraattiset rutiinit ja tekniset harjoitukset, joilla on vain vähän yhteistä reformien kanssa. Suunnittelussa ratkaistavana kysymyksenä on, miten yhteiskuntaa voidaan kehittää niin, että köyhät eivät elä kurjuudessa?

Hallin maailmankatsomus on lähellä 1800-luvun kropotkinilaisten anarkistien ja reformistien idealismia, jota myös Howard, Geddes ja Abercrombie edustivat. Melko yleinen yhteiskuntatieteellinen tulkinta planningin historiasta on, että se oli vastaus kapitalismin tapaan organisoida tuotantoa ja hallita kaupunkeja. Hall sen sijaan esittää, että suunnittelu alkoi anarkistisena strategiana, jossa demokraattisia yhteisöjä rakennettiin markkinavoimia ja byrokraattista kontrollia vastaan. Tämän anarkistisen strategian merkittävistä koulukunnista ensimmäinen oli puutarhakaupunki, luontoon rakennettu kaupunkiverkosto, jossa asukasmäärää vähennettiin radikaalisti. Toinen merkittävä sysäys oli aluekaupunki ja kaupunkisuunnittelijoiden kehittämä kaupunkihierarkia. Kolmas oli City Beautiful -liike, jossa tavoiteltiin kansalaisten innoittamista esteettisen kaupunkisuunnittelun avulla.

Hallin kritiikki suunnittelua kohtaan koskee epäonnistumista sen tärkeimmässä tehtävässä: oikeudenmukaisempien, kestävämpien, terveellisempien, tehokkaampien ja kauniimpien kaupunkien ja alueiden aikaansaamisessa. Kun kaupungit ovat Hallin katsannossa sekä kulttuurisen että taloudellisen vaurauden tuottajia ja säilyttäjiä, on ristiriitaista, että niihin kertynyttä köyhyyttä ja epäoikeudenmukaisuutta ei ole ratkaistu.

³ New Society No. 338, 20 March, 1969, pp. 435–443.

Vaikka Hall toteaa, että kaupunkikokemus on parantunut merkittävästi 1850-luvulta, hän ei kiitä tästä edistyksestä suunnittelua. Hänen näkemyksensä mukaan suunnittelun ansiot pienituloisten kaupunkilaisten terveyden, vaurastumisen ja onnellisuuden parantamisessa ovat kyseenalaisia. Tämä johtuu osin suunnittelun poliittisesti epäselvästä asemasta ja suuressa määrin sen sekavasta intellektuaalisesta oikeutuksesta.

Minulle useimpien Peter Hallin teosten alateksti onkin aina sama: suunnittelun ja kaupunkien monimutkaisuus ja siitä johtuva hallinnan vaikeus. Hall keksi kompleksisuuden kauan ennen kuin käsite vakiintui. Tämänkin kirjan väite on, että moderni suunnittelu on ollut enimmäkseen silkkaa sotkua siksi, että parhaimpiakaan visioita – esimerkiksi Le Corbusierin, Frank Lloyd Wrightin, Raymond Unwinin tai Daniel Burnhamin esittämiä – ei ole sovellettu, kuten oli tarkoitettu, ja tästä syystä seuraukset ovat usein olleet tuhoisat. Varhaisista suunnitelmista esimerkiksi puutarhakaupunki vääristyi alkuperäisestä tavoitteestaan. Koska sitä ei toteutettu aikomusten mukaisesti, sen hyödyt eivät koituneet köyhien vaan varakkaamman keskiluokan ja rikkaiden eduksi. Jotkut ideat ovat olleet aikaansa edellä, toisinaan politiikka tai talous ovat tuhonneet suunnitelmat.

Valistuneista ideoista ei suunnittelussa ole ollut pulaa. Suurin osa niistä on vääristynyt sotien, taloudellisten taantumien, muuttuvien poliittisten suuntausten tai intellektuaalisten muotien vuoksi. Vain muutamat vahvojen voimien tukemat jääräpäiset visionäärit (kuten Georges-Eugène Haussmann, Robert Moses, Paul Delouvrier) ovat kyenneet etenemään väistämättömien tiheikköjen läpi: kansalaisprotestien, lakien ja määräysten aiheuttamien jarrutuksen, fyysisten esteiden ja budjettirajoitusten antaakseen muodon ideoilleen. Top-down -suunnittelu on poistunut muodista, mutta Hall ei näytä luottavan myöskään yhteisöllisempiin suunnittelun muotoihin.

Istuin useita vuosia sitten Peter Hallin kanssa kahvilassa Lyonissa. Olin silloin lukenut hänen tekstinsä, jossa hän pohti suunnittelun marginalisoiduista yhteiskunnallisissa päätöksenteossa. Kysyin, uskoiko hän kritiikistään huolimatta suunnitteluun. Hän vastasi, ettei hän usko suunnittelun mihinkään katoavan, päinvastoin. Kuten hän sanoo myös eräässä viimeisiksi jääneistä kirjoituksissaan: "We need not less planning but more".⁴

⁴ Hall, Peter (2014). And one fine morning . . . : Reflections on a double centenary. *Town Planning Review* 85:5, 557–561.